

ELEKTRONSKO IZOBRAŽEVANJE V PRAKSI

Primer programa LOLA

*Dr. Lea
Bregar, mag.
Margerita
Zagmajster
Ekonomska
fakulteta Univerze
v Ljubljani*

POVZETEK

Slovenija je bila vključena v program Phare za študij na daljavo v obdobju od 1995 do konca 1999 kot ena izmed 11 srednje- in vzhodnoevropskih držav. Eden od najpomembnejših ciljev programa Phare je bil razviti človeške vire na področju študija na daljavo in odprtega učenja. V okviru podprojekta Phare Train the Trainers so na Harriot Watt University iz Velike Britanije razvili izobraževalni program LOLA (učenje o odprtem učenju). Leta 1999 je bilo organizirano usposabljanje za 400 udeležencev iz 11 držav Phare. Program LOLA je bil uspešna novost v evropskem izobraževalnem prostoru ne le zaradi svojih vsebin, temveč tudi zaradi inovativne didaktike, saj je bil celoten program oblikovan in izvajan kot 'on-line' program. V članku je na kratko predstavljen izobraževalni program LOLA in izkušnje z njegovim izvajanjem kot primer e-izobraževanja v praksi. Članek avtorici zaključujeta s predstavitvijo svojih pogledov na nadaljnje izvajanje programa LOLA in razvoj e-izobraževanja v Sloveniji ter poudarjata potrebo po kakovostno določeni in jasni strategiji na področju študija na daljavo, odprtega učenja in e-izobraževanja v Sloveniji.

Ključne besede: program LOLA, študij na daljavo, e-izobraževanje, mentor, nacionalni pomočnik

Evropska komisija je leta 1994 odobrila program Phare za razvoj študija na daljavo (*Phare Multi-country Programme for Distance Education*). Vanj je bilo vključenih 11 srednje- in vzhodnoevropskih držav, med njimi tudi Slovenija. Program Phare za študij na daljavo je odraz usmeritve Evropske unije, po kateri je razvoj študija na daljavo ena prednostnih nalog na področju izobraževanja. Poglavitni cilj programa Phare za študij na daljavo je bil spodbuditi razvoj študija na daljavo v državah srednje in vzhodne Evrope, kar naj bi imelo pozitivne učinke predvsem na posodabljanje visokega šolstva in na dostopnost izobraževanja. Eden od osnovnih pogojev za hitrejši razvoj študija na daljavo v teh državah je ustrezno znanje in usposobljenost nosilcev razvoja. Ves čas trajanja programa je bila tako posebna skrb namenjena izobraževanju, ki je bila še toliko bolj utemeljena, ker je sodobni študij na daljavo pomenil novost za večino držav, vključenih v program.

Izobraževanje se je izvajalo z vrsto aktivnosti in programov. V drugi fazi programa Phare je bila osrednja naloga s področja izobraževanja priprava in izvedba programa LOLA (*Learning About Open Learning*).

Eden od osnovnih ciljev LOLA je bil promovirati študij na daljavo in informirati čim širšo javnost o potencialih študija na daljavo, hkrati pa posredovati nosilcem razvoja študija na daljavo v državah, vključenih v program Phare, temeljna znanja s področja študija na

daljavo. Pomembna sestavina LOLE je bila tudi krepitev mednarodnega sodelovanja na tem področju.

Program LOLA je namenjen nosilcem razvoja študija na daljavo.

Program LOLA je v prvi vrsti zanimiv zaradi načina izvedbe: izvajal se je namreč kot elektronski izobraževalni program, ki je vključeval več kot 400 udeležencev iz 11 držav, opozoril pa je tudi na

nekatero posebnosti elektronskega izobraževanja v odprtem, globalnem izobraževalnem prostoru.

Seveda program LOLA ni zanimiv zgolj zaradi načina izvedbe. Odlikuje ga tudi vsebinska zasnova, ki daje dovolj celovito in pregledno sliko o znanjih, ki so potrebna za razvoj študija na daljavo v praksi.

Namen tega prispevka je na primeru programa LOLA predstaviti nekatere osnovne vsebinske in izvedbene značilnosti elektronskega izobraževanja, opozoriti na nekatere probleme, ki jih moramo upoštevati pri konkretnem izvajanju elektronskega izobraževanja, in predstaviti možnosti za nadaljnje izvajanje programa LOLA v Sloveniji.

KAJ JE LOLA?

LOLA je akronim za "Learning about Open Learning", kar v slovenskem prevodu pomeni učenje o odprtem učenju. LOLA je izobraževalni program, namenjen nosilcem razvoja na področju študija na daljavo. Program se izvaja 22 tednov s tedensko obremenitvijo približno 8 študijskih ur. Večina programa poteka v angleškem jeziku.

Program LOLA se izvaja s pomočjo elektronskega učbenika, ki je dosegljiv na internetu. Elektronski učbenik omogoča izvajanje najpomembnejših funkcij, ki v tradicionalnem izobraževanju potekajo v obliki neposrednega pedagoškega dela. Program vsebuje osnovno študijsko snov, ki je obogatena s povezavami na vsebinsko zanimive spletne strani izven programa, pojmovnik in odgovore na najpogostejša vprašanja.

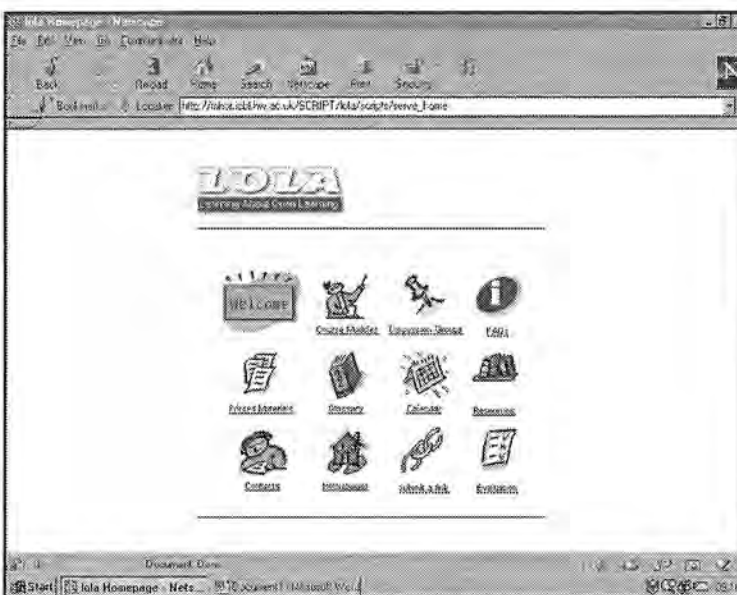
Komunikacijo omogoča uporaba elektronske pošte, pogovori v diskusijski skupini, pa tudi posredovanje evalvacijskih vprašalnikov. Organizirana pa je tudi mentorska pomoč študentom pri študiju in vrsta delavnic.

Za uporabnike, ki nimajo dostopa do interneta, je izobraževanje po programu LOLA možno s tiskano verzijo učbenika.

Program LOLA so razvili na *Heriot-Watt University* (v nadaljevanju HWU) v Edinburgu v okviru programa Phare za študij na daljavo kot podprojekt za izobraževanje nosilcev razvoja študija na daljavo.

UDELEŽENCI PROGRAMA LOLA

V program LOLA je bilo vključenih 20 študentov iz Slovenije. Za organizacijsko-tehnično pomoč pri izvedbi programa v posameznih državah so bili zadolženi nacionalni koordinatorji programa Phare za študij na daljavo, t. i. NCP (*National Contact Point*). V Sloveniji je organizacijsko in administrativno podporo izvedbi programa

LOLA nudila Nacionalna projektna enota za študij na daljavo (slovenska NCP). Skrbno in temeljito se je lotila izbire udeležencev programa LOLA, saj smo se zavedali, da je ta korak eden bistvenih za uspešnost celotnega programa. Razpis za izobraževanje v programu LOLA je bil objavljen v javnih medijih. Na razpis se je prijavilo skoraj dvakrat več kandidatov, kot je bilo na voljo mest.¹ Nacionalna projektna enota za študij na daljavo je z vsemi kandidati opravila osebne intervjuje in preverila njihovo znanje angleškega jezika.

Spolna sestava 21 udeležencev LOLA je bila dokaj uravnotežena, z 58 odstotki žensk. Njihova izobrazbena raven je bila zelo visoka, saj je imelo kar 83 odstotkov udeležencev visoko izobrazbo oz. magisterij.

Pomemben podatek za razvoj študija na daljavo v Sloveniji je, da je osnovna strokovna usmeritev udeležencev LOLA pokrivala zelo raznovrstna področja dejavnosti, ki vsa po vrsti predstavljajo realno možnost za uvajanje študija na daljavo (14 odstotkov udeležencev je bilo z osnovnih ali srednjih šol, 31 odstotkov z visokošolskih ustanov, 16 odstotkov iz drugih izobraževalnih ustanov in 39 odstotkov iz gospodarstva).

VSEBINA PROGRAMA LOLA

Program LOLA je bil sestavljen iz dveh komponent, in sicer iz skupnih vsebin (*"horizontal strand"*) in nacionalnih vsebin

(*"vertical strand"*). Skupnim vsebinam je bilo namenjenih 80 odstotkov programa, nacionalnim pa 20 odstotkov.

Skupne vsebine so bile enotne oz. skupne za vseh 400 udeležencev LOLA. Sestavljene so bile iz petih modulov, ki so pokrivali osnovna strokovna področja študija na daljavo:

- začetna analiza izobraževalnih potreb,
- razvoj programov študija na daljavo,
- študijska podpora in izvedba,
- vodenje in menedžment ter
- zagotavljanje kakovosti.

Navedena strokovna področja pokrivajo standardne teme, s katerimi mora biti seznanjen vsakdo, ki se namerava ukvarjati z razvojem ali izvajanjem programov študija na daljavo.

Nacionalne vsebine so bile namenjene uporabi programa na nacionalni ravni in so obogatile skupne vsebine z nacionalnimi posebnostmi. Presek skupnih in nacionalnih vsebin naj bi pokazal, katera področja bi bilo primerno razvijati v določeni državi.

Mednarodni program LOLA obsega 80 odstotkov skupnih in 20 odstotkov nacionalnih vsebin.

IZVEDBA PROGRAMA LOLA

Vodilna ustanova v programu LOLA je bila Harriot Watt University, ki je program vsebinsko zasnovala in bila tudi odgovorna za

Tabela 1: Vsebina programa LOLA v Sloveniji

Skupne vsebine	Analiza potreb	Razvoj programov SND	Podpora in izvedba	Menedžment	Zagotavljanje kakovosti
Nacionalne vsebine					
Osnovne in srednje šole: 'detaširani' otroci (v bolnicah, tujini ...)					
Gospodarstvo: vseživljenjsko izobraževanje (bančništvo, trgovina na drobno, elektro- gospodarstvo)					
Visokošolsko izobraževanje (programi za turizem, javno upravo, organizacijske in poslovne vede, elektro ...)					

izvedbo skupnih vsebin.

Za menedžment je bila zadolžena zasebna institucija *Scottish Development Overseas*, za pomoč študentom LOLA pri študiju po posameznih državah pa evropski mentorji² in nacionalni pomočniki³ ("*national facilitators*"). Evropske mentorje je izbrala Harriot Watt University, prav tako pa tudi nacionalne pomočnike na podlagi prijav kandidatov po posameznih državah.

Poleg 11 nacionalnih pomočnikov, ki so bili zadolženi za podporo izvedbi programa LOLA po posameznih državah, sta bili v širšo organizacijsko podporo vključeni še *European Training Foundation* iz Torina in koordinator programa *Phare Project Coordination Unit* iz Budimpešte.

AKTIVNOSTI PROGRAMA LOLA

V okviru skupnega dela programa je bilo najprej organizirano uvodno srečanje, na katerem so bili predstavljeni namen, cilji, vsebina in nekatere tehnično-organizacijske informacije o izvedbi programa. Na uvodnem srečanju so se udeleženci programa LOLA spoznali z mentorjem, nacionalnim pomočnikom in osebjem Nacionalne projektne enote za študij na daljavo. Prvo srečanje je udeležencem omogočilo tudi navezavo medsebojnih stikov, ki so bili pri kasnejšem, večinoma samostojnem študiju še posebej dobrodošli.

Uvodno srečanje je zajelo tako skupne kot tudi nacionalne vsebinske komponente programa LOLA. Na prvi delavnici so udeleženci predstavili svoje izkušnje s področja študija na daljavo ali s področja dela, ki se tesno povezuje s študijem na daljavo. Nekatere predstavitve so bile neposredno povezane z drugimi podprojekti Phare programa za študij na daljavo. Cilj prve delavnice je bil tako zbrati čimveč zanimivih idej za potencialne projekte študija na

daljavo.

Druga delavnica je bila namenjena izobraževanju, kako dajati konkretne informacije našim udeležencem, kako se lotiti uresničitve projekta v drugi fazi, potem ko že imamo uporabno idejo o projektu študija na daljavo. Udeleženci so dobili informacije o tem, kako pripraviti uspešen poslovni načrt za izobraževalne storitve, pa tudi informacije o možnostih prijave projektov na razpisane programe v okviru Evropske unije, npr. Socrates, Peti okvirni program itd.

Študentje so začeli s samostojnim študijem marca 1999 in ga zaključili julija 1999. Poglavitna obveznost udeležencev LOLA je bila priprava 6 oz. 7 samostojnih nalog⁴ z različnih vsebinskih področij programa v obsegu približno 1000 besed.

Udeleženci programa LOLA so osnovno študijsko gradivo večinoma sami "pobirali" iz elektronskega učbenika na internetu, po potrebi jim ga je posredovala tudi Nacionalna projektna enota za študij na daljavo v tiskani obliki.

Za izvedbo vsega tega je bilo ob vseh drugih obveznostih na voljo zelo malo časa. Vsi udeleženci LOLA so namreč zaposleni, čas študija pa je po ocenah udeležencev presegel predvidenih osem ur tedensko.

Zaključne naloge v programu LOLA so bile iz naslednjih vsebin:

- analiza izobraževalnih potreb in identifikacija ciljnih skupin,
- zasnova programa študija na daljavo,
- priprava programa 'on-line',
- pomoč študentom v sistemu študija na daljavo,
- zagotavljanje kakovosti, evalvacija in akreditacija,
- menedžment študija na daljavo,
- zaključna naloga – ocena programa.

Cilj nacionalnega vidika LOLA je bil v Sloveniji predvsem spodbuditi nadaljnji razvoj in uveljavljanje študija na daljavo v Sloveniji:

- s promoviranjem uspešnih zgledov in
- s povezovanjem potencialnih nosilcev razvoja študija na daljavo na različnih ravneh izobraževanja za različne ciljne skupine,

v razmerah, ko nimamo dolgoročne strategije razvoja študija na daljavo in ko vprašanje infrastrukture študija na daljavo (tehnološke in institucionalne) še vedno ni rešeno.

Naloge so bile večinoma zastavljene tako, da so morali udeleženci LOLA z njihovo pomočjo pokazati, da so sposobni znanje z določenega vsebinskega segmenta študija na daljavo tudi uporabiti. Pri tem so bile večini udeležencev dobrodošle njihove delovne oz. poklicne izkušnje. Za pomoč udeležencem pri izdelavi nalog je bila zadolžena mentorica ob sodelovanju nacionalnega pomočnika.

Nalogo so udeleženci po internetu poslali svoji mentorici na Škotsko. Mentorica je nalogo pregledala in ocenila, ali ustreza določenim standardom znanja. V primeru, ko naloga ni bila dovolj dobro pripravljena, je mentorica posredovala pripombe udeležencu, ki je nato nalogo popravil. Mentorica je udeležencem posredovala tudi uradno informacijo, ko so nalogo uspešno opravili.

V okviru elektronskega učbenika je bila možna tudi diskusija po internetu med udeleženci LOLA v Sloveniji in z udeleženci v drugih državah Phare. Diskusija med udeleženci je potekala prek t. i. diskusijskih skupin. V začetku programa LOLA je bilo vključevanje udeležencev LOLA v diskusijske skupine intenzivnejše kot proti koncu programa.

Naloga nacionalnega pomočnika LOLA za

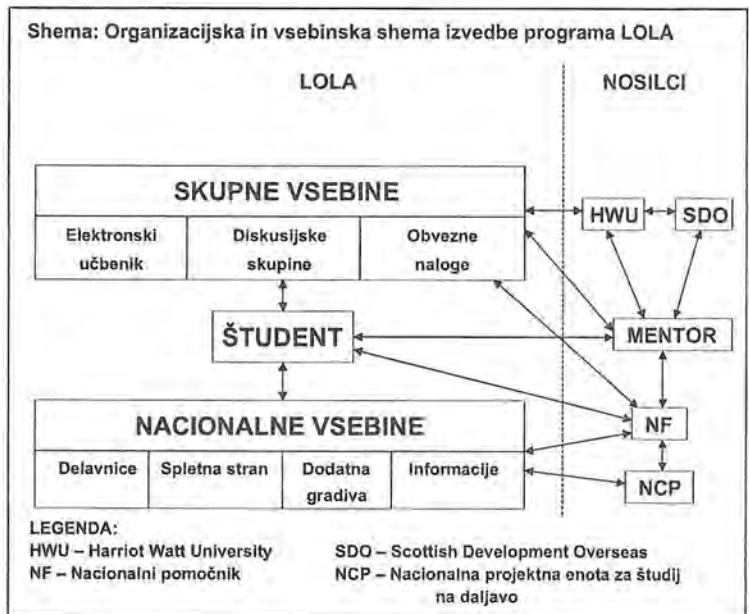
Slovenijo je bila predvsem vsebinska priprava nacionalnega dela programa⁵ in pomoč pri reševanju vsebinskih in tehničnih problemov, povezanih z izvedbo programa v Sloveniji.

Pri izvajanju nacionalnega programa LOLA so poleg vodje programa LOLA sodelovali še Nacionalna projektna enota za študij na daljavo in oba študijska centra Phare na Ekonomski fakulteti in na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju.

Mentor in udeleženec sta bila več tisoč kilometrov narazen.

REZULTATI PROGRAMA LOLA IN NADALJEVANJE PROGRAMA

Program LOLA je pomenil v evropskem izobraževalnem prostoru uspešno novost ne le z vsebinskega, ampak tudi z metodičnega in izvedbenega vidika, saj je bil po nam dosegljivih informacijah prvi primer mednarodnih izobraževalnih programov, ki se je izvajal kot elektronski izobraževalni program z udeleženci kar 11 držav v tako velikem številu. Izvedba in kasnejša evalvacija sta

Udeleženci programa LOLA so zlasti poudarili koristnost novih izkušenj pri uporabi novega načina komuniciranja in pridobivanja znanja, ki odpira izobraževalni prostor prek meja posamezne države in s tem zblizuje in povezuje udeležence različnih nacionalnih, kulturnih in geografskih sredin.

pokazali, da je program LOLA solidna osnova za začetno izobraževanje nosilcev razvoja študija na daljavo, ki bi jo bilo mogoče v kasnejših izvedbah še izboljšati in dopolniti glede na specifične potrebe posamezne države.

Harriot Watt University je na podlagi anket vseh udeležencev pripravila obširno evalvacijo. Evalvacija je prinesla tudi vrsto koristnih konkretnih napotkov, kako narediti program LOLA še prijaznejši in uspešnejši: ustrežnejši

termin in daljše izvajanje programa; več pozornosti pri izbiri kandidatov in njihovi vnaprejšnji seznanjenosti z vsebino programa, možnost prilagodljivejše izvedbe programa za različne ciljne skupine udeležencev; bolj orga-

nizirane in vodene diskusijske skupine na internetu.

Naše izkušnje kažejo, da je za tak način študija še posebej pomembna visoka stopnja motiviranosti in samodiscipline, zato je potrebno posebno skrb nameniti izboru udeležencev in ves čas spremljati njihovo delo. Organizacijskotehnična shema je dokaj zapletena, zato je pogoj uspešnosti programa, da se vsi udeleženci držijo pravil igre, ki morajo biti vnaprej znana (na primer takojšnji odgovori na vprašanja, spoštovanje dogovorjenih rokov, spodbujanje medsebojnih komunikacij itd.). S tega vidika je izvedba programa, kot je LOLA, vsekakor zahtevna in tudi naporna. Vendar pa po našem mnenju

zahtevnost opravičuje druge koristi, ki jih v tradicionalnem izobraževanju v tako kratkem času ne bi bilo mogoče doseči.

Program LOLA je v Sloveniji uspešno zaključilo 20 udeležencev od 21, to je 95 odstotkov, medtem ko je v vseh državah Phare program LOLA uspešno končalo 55 odstotkov udeležencev.

Udeleženci programa LOLA so pridobili različna znanja, ki so potrebna za razvoj in izvajanje programov študija na daljavo. Poleg znanja so pridobili tudi informacije o možnih poteh za uresničitev svojih zamisli na področju študija na daljavo in neposredne izkušnje o elektronskem izobraževanju. Udeleženci so vzpostavili stike, ki jim omogočajo medsebojno sodelovanje in izmenjavo izkušenj v Sloveniji in tudi širše.

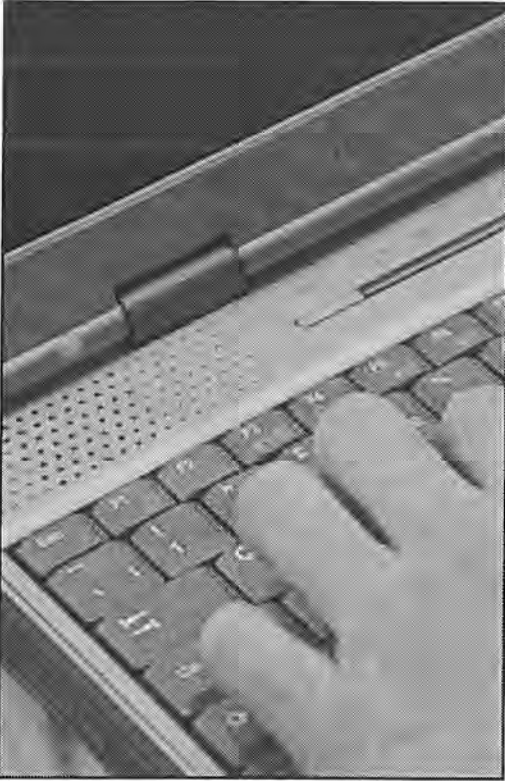
Udeleženci programa LOLA menijo, da jim na novo pridobljeno znanje dodatno pomaga pri kakovostnem opravljanju njihovega dela tako na pedagoškem, informacijskem kot tudi organizacijskem področju.

ZAKLJUČEK

Na splošno lahko rečemo, da uspešnost uporabe znanja, ki so ga udeleženci pridobili s programom LOLA, ni odvisna samo od njihove osebne zavzetosti. V praksi je uvajanje študija na daljavo v veliki meri pogojeno z vrsto dejavnikov in okoliščin, kot so podpora vodilnih za uvajanje študija na daljavo, stopnja osveščenosti glede uporabe sodobne informacijske in komunikacijske tehnologije v izobraževanju, finančne možnosti za pokrivanje razvojnih stroškov, organizacijski in institucionalni okviri za uvajanje študija na daljavo ipd.⁶

Velja opozoriti, da program LOLA ne pomeni le enkratne priložnosti za e-izobraževanje o sodobnih izobraževalnih postopkih, ki jo je imela peščica izbrancev v okviru programa Phare že pred dvema

Za e-izobraževanje je potrebna visoka stopnja motivacije in samodiscipline.

letoma. Vse Nacionalne projektne enote za študij na daljavo so namreč pridobile možnost uporabe programa LOLA na osnovi licenčne pogodbe med posamezno Nacionalno projektno enoto in Harriot Watt University. To omogoča dodatno usposabljanje zainteresiranih za razvoj študija na daljavo, seveda ob pogoju, da lahko tudi po zaključku programa Nacionalne projektne enote za študij na daljavo po posameznih državah nadaljujejo s svojim poslanstvom na področju spodbujanja razvoja študija na daljavo. Nacionalna projektna enota za študij na daljavo v Sloveniji je licenco za izvajanje programa LOLA sicer pridobila, a se možnost nadaljnega izvajanja tesno povezuje z vprašanjem strategije razvoja študija na daljavo v Sloveniji. V programu LOLA pridobljena znanja in izkušnje ter zavzetost udeležencev programa LOLA za študij na daljavo bi bilo potrebno izkoristiti v nadaljnjem razvoju študija na daljavo v

Sloveniji. To pa je v veliki meri odvisno od odgovornih za razvoj izobraževanja, zlasti Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, ki bi moralo zagotoviti študiju na daljavo zadostno institucionalno in tehnološko podporo za nadaljnji razvoj.

V Sloveniji je program LOLA uspešno končalo 95 odstotkov udeležencev.

LITERATURA

- Bregar, L. (1999). Predstavitev programa LOLA, Konferenca "Phare program za študij na daljavo". Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani. Ljubljana.
- Harvey, J., Higgison, C., Hols-Elder, W. (1999). LOLA: Learning about Open Learning, Formative Evaluation Report. Heriot-Watt University.
- Launch of Train-the-Trainers Project (1998). Phare Distance Learning News, Issue No.7. Multi-country Programme for Distance Education.
- LOLA: Learning about Open Learning, Student Handbook (1999). Heriot-Watt University.

1 Število mest v programu LOLA po državah je bilo v osnovi določeno po številu prebivalcev. Slovenija je imela tako možnost vključiti v program LOLA največ 20 študentov.

2 Evropska mentorica za Slovenijo je bila Judith Warren iz Škotske.

3 Nacionalni pomočnik za program LOLA za Slovenijo je bila dr. Lea Bregar.

4 Zadnja, sedma naloga ni bila obvezna. Namenjena je bila evalvaciji programa LOLA.

5 V okviru nacionalnega dela programa LOLA so bile organizirane naslednje aktivnosti:

- uvodno srečanje, Ljubljana (6. – 7. marec 1999)
- prva delavnica: *Sharing Experiences*, Kranj (7. – 8. maj 1999)
- druga delavnica: *Študij na daljavo v Sloveniji: od zasnove do uresničitve projektov*, Ljubljana (18. junij 1999)
- spletna stran LOLA na strežniku Fakultete za organizacijske vede
- kontakti v živo, po telefonu in on-line.

6 Nekatero ustanovo, ki so imele svoje predstavnike v programu LOLA, že razvijajo sodobne programe študija na daljavo, ki se tudi že uspešno izvajajo, kot npr. DOBA, ELES, DZS, MIRK itd.